

У 2013 році діяльність бібліотечних закладів Чернігівщини була спрямована на реалізацію державних та регіональних програм розвитку культури і бібліотечної галузі, Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу», співпрацю з органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, представниками громадських організацій, забезпечення вільного доступу до інформації за допомогою фондів бібліотек та глобальної мережі інтернет, обслуговування користувачів з урахуванням інтересів, потреб, місцевих традицій, вивчення соціокультурного простору громади, подальше впровадження нових інформаційних технологій, покращення матеріально-технічної бази, забезпечення стратегії подальшого розвитку бібліотек.

В 2013 році бібліотечні послуги населенню Чернігівської області надавали 732 бібліотеки всіх систем і відомств із загальним фондом 9919,3 тис. примірників документів. До сфери управління Міністерства культури і туризму України станом на 01.01.2014 року належать 721 бібліотека. Це 3 обласні, 21 районна, 2 міські ЦБС, бібліотеки Ріпкинського району та бібліотеки міста Прилуки, 656 бібліотек-філій для дорослих, в т.ч. 614 – у сільській місцевості. Користувачів дітей обслуговує 38 дитячих бібліотек.

Статистичні показники діяльності бібліотечних закладів за 2013 рік у порівнянні з такими ж показниками 2012 року, свідчать, що тенденція до скорочення мережі публічних бібліотек зменшилась. Загальна кількість публічних бібліотек цього року скоротилася лише на 2 одиниці (Н.-Сіверська ЦБС).

На кінець 2013 року фонд публічних бібліотек сфери управління та впливу Міністерства культури налічував 9940,87 прим. документів, що на 46,5 тис. прим. менше у порівнянні з 2012 роком. Найбільші за обсягом фонди, як і в попередні роки, залишаються – у Чернігівській, Борзнянській та Н.-Сіверській ЦБС, відповідно: 610,5; 531,7; 520,2 тис. прим. документів.

Як і в попередні роки, надзвичайно повільно зростає питома вага документів державною мовою (46,5% у 2012р., 46,8% – 2013 р.). В 15 ЦБС

області цей показник не досягає навіть 50%, а найнижчими є показники в Чернігівській міській – 35,8%, в Ніжинській міській – 36,9%, Варвинській ЦБС – 38,8%. Аналогічна ситуація з книгами державною мовою і у сільських філіях. Загальний показник – 52,4%. У бібліотеках Варвинської ЦБС – 39,6%, Щорської – 46,8 %.

Загалом до книгозбірень області протягом звітного року надійшло 135,7 тис. прим. документів що на 12,6 тис. більше, ніж у 2012 році. Актуалізація загального фонду 1,37%. Надходження збільшилося у порівнянні з попереднім роком у 20 ЦБС. Серед нових надходжень 2013 року книг українською мовою 67,6%. Неприпустимо мало документів державною мовою отримували книгозбірні Щорської ЦБС (41,2%), Прилуцької міської (45,7%), Городнянської (50,5%), Менської (52,2%).

Суттєво зросло вибуття документів. У 2013 року списано 182,2 тис. примірників (+27,6 тис. прим.; 1,84 % до загального фонду). При цьому серед списаних документів державна мова складає у Коропській ЦБС – 90,5%, Варвинській – 82,4%, Борзнянській – 68,7%, Козелецькій – 62,5%, Талалаївській ЦБС – 60,2%.

Забезпеченість користувачів документами склала 21,8 прим. на одного користувача, обертаність залишилась майже без змін – 1,11, замість 1,12. Дуже низькою є обертаність фонду книг в Ніжинській районній, Менській, Семенівській, Н.-Сіверській ЦБС та бібліотеках Ріпкинського району (0,8).

Зменшення кількості користувачів є результатом демографічної ситуації в регіоні. Загальна кількість користувачів, обслужених всіма підрозділами бібліотек, зменшилась на 8,7 тис. і склала 539,5 тис. осіб.

Видача документів користувачам становила 11002,4 тис. прим., що на 189,3 тис. менше попереднього року (в Прилуцькій ЦБС на 36,5, Н.-Сіверській – на 22,1, Куликівській – на 21,4, Городнянській – на 21,3, Ічнянській – на 20,8 тис. прим.). В ряді ЦБС недостатньо використовується наявний фонд періодичних видань. В Носівській ЦБС обертаність періодики

склала 0,7 раза, в Бобровицькій – 1,3, Сосницькій – 1,4, Ніжинській міській – 1,8.

Читаність склала 24,08, що відповідає загальноукраїнському показнику.

Недостатніми залишаються показники обслуговування користувачів через міжбібліотечний абонемент. За звітний рік по МБА видано 10494 прим. документів, отримано з інших бібліотек – лише 1105.

Не видавали книги по МБА 18 ЦБС, а не отримували книг користувачі 12 ЦБС області.

Загалом у 2013 році на розвиток бібліотек області надійшли кошти у сумі 58422,0 тис. грн., що на 2957,8 тис. грн. більше ніж у 2012 році. Найменше з бюджету в розрахунку на одну бібліотеку, як і попереднього року, профінансовані Ніжинська районна ЦБС та бібліотеки Ріпкинського району. Це негативно позначилося на комплектуванні їхніх фондів, проведенні ремонтних робіт, модернізації та придбанні основних засобів.

В зв'язку з суттєвим скороченням переліку платних послуг, які надаються бібліотеками (Постанова Кабміну України №1271 від 12.12.2011 року «Про затвердження переліку платних послуг...») надходження коштів спеціального фонду знову зменшилось у більшості ЦБС, загалом на 22,9 тис. і становило 288,3 тис. грн. (0,5% від суми бюджетного фінансування). Щоправда дещо активізувалося залучення коштів з інших джерел (на 125,1 тис. грн.), зокрема Козелецькою (+104,4 тис. грн.), Варвинською (+73,6), Носівською (+47,4) та Прилуцькою ЦБС (+26,9).

На виконання статутних завдань бібліотеки протягом звітного року використали 55616,9 тис. грн., що на 158,0 тис. грн. більше попереднього року. В структурі використаних коштів заробітна плата склала 84,5% (у 2012 році – 81,75 %), комплектування фондів – 3,46%, придбання основних засобів – 0,31 %, поточні та капітальні ремонти – 0,19%.

На комплектування фондів бібліотек використано 1921,2 тис. грн., що на 222,8 тис. грн. більше попереднього року. Суттєве збільшення коштів на

комплектування у звітному році спостерігалось в Чернігівській районній (+152,6 тис. грн.), Козелецькій (+104,9), Коропській (+96,4) та Менській ЦБС (+81,9). Зовсім не виділялися кошти на комплектування Срібнянської ЦБС. Недостатньо, з розрахунку на одну бібліотеку, використано коштів в бібліотеках Ріпкинського району, в Сосницькій, Н.-Сіверській, Куликівській та Ічнянській ЦБС.

Загальна кількість бібліотечних фахівців у 2013 році склала 1249 осіб (-7). Із них з вищою бібліотечною освітою 266 (-2; 21,3%), базовою бібліотечною 566 (+1; 45,32%). Загалом в бібліотеках області з вищою і базовою фаховою освітою працює 832 особи (-1; 66,62%). Спостерігається тенденція до погіршення якісного складу кадрів. Питома вага спеціалістів зменшилась в 11 ЦБС області. Критичні показники в Ріпкинському районі – 44,2% та Городнянській ЦБС – 49,0 %. Менше 40% фахівців працює в сільських філіях Козелецької, Корюківської, Н.-Сіверської, Срібнянської ЦБС. Здобувають фахову освіту переважно працівники сільських бібліотек-філій: Бахмацької – 2, Борзнянської – 5, Варвинської – 2, Городнянської – 1, Куликівської – 1, Менської – 4, Ніжинської – 4, Н.-Сіверської – 1, Носівської – 2, Прилуцької – 1, Чернігівської – 3, Щорської ЦБС – 2 та Чернігівської МЦБС – 2. З них здобувають вищу фахову освіту – 14, базову вищу – 15.

Негативно на якості роботи позначилося переведення творчих працівників бібліотек, на неповний робочий день 41,56 %, з них у сільських бібліотеках-філіях 70,3%.

Належність бібліотек до груп по оплаті праці розподілилась таким чином:

1 група – ОУНБ ім. В.Г. Короленка

2 група – обласна бібліотека для дітей ім. М. Островського

3 група – обласна бібліотека для юнацтва, 11ЦБС, 1 міська ЦБС та 1 ЦБ, загалом 432 бібліотек.

4 група – 8 ЦБС та 1 МЦБС, всього 219 бібліотек.

Поза групою – бібліотеки Ріпкинського району, Срібнянська та Талалаївська ЦБС, загалом 68 бібліотек.

Показники по кількості читачів і книговидачі не відповідають групі по оплаті праці в:

- 3-й групі по оплаті праці: – у Бобровицькій, Борзнянській, Ічнянській, Корюківській, Н. Сіверській районних ЦБС та Прилуцькій ЦБ;
- 4-й групі по оплаті праці – у Куликівській ЦБС.

Заходи по залученню читачів, удосконаленню їх обслуговування.

Рекламна діяльність бібліотек.

У 2013 році робота публічних бібліотек Чернігівщини була спрямована на створення образу теплого, затишного дому, де уважно прислухаються до думок і побажань різних вікових та соціальних груп, а також до голосу конкретної людини, яка має потребу не тільки в інформації, а й у психологічній підтримці. Бібліотека стала тим місцем, де можна взяти і прочитати книгу, відпочити, прилучитися до високого мистецтва, загальнолюдських цінностей на вечорах та інших заходах, які мають, як естетичну, так і виховну роль. Науково-пізнавальний рівень забезпечували круглі столи, краєзнавчі читання. Розвивались дозвіллі форми роботи з орієнтацією на невимушене спілкування.

У бібліотеках-філіях **Бахмацької ЦБС** створені стенди читацьких відгуків про прочитані книги «Лідери читання», куточки бібліотечних новин «Увага! Це цікаво!».

У **Городнянській ЦБС** до фірмового стилю попередніх років (хустинки, бейджики) додалися ще й сувенірні вироби – це бібліотечна лялька-травниця та городнянський шушунчик. До дня міста Городнянська центральна бібліотека представила для жителів Городні експозицію «Бібліотечний кіоск», в якому можна було ознайомитись з видавничою діяльністю бібліотеки. Бібліотекарі пригощали всіх бажаючих «бібліотечними млинцями» та «солодкими вітамінчиками читання». За краще фото фотовиставки «Городнянщина читає», жителі голосували копійками,

переможець – завідувач відділу обслуговування Л. Дитина за роботу «Тримаю руку на пульсі часу», яка «назбирала» 56 грн. (копійками). Протягом вересня бібліотекарі Городнянської ЦБС брали участь у літературному турне «ВелоБібліоПробіг-2013», присвяченому 90-річчю заснування Городнянського району. Учасники пробігу, бібліотекарі та місцеві поети, проїхавши більше 200 км. та відвідавши 12 населених пунктів, зустрічались із жителями сіл, учнями шкіл. Поети читали свої вірші, відповідали на численні запитання присутніх та дарували сільським бібліотекам власні збірки, а ще проводили майстер-класи з римування віршів. Бібліотекарі на велосипедах возили пересувну книжкову виставку «Літературні барви краю», презентували громаді нове видання центральної бібліотеки «Короткий словник городнянських народних діалектизмів та говірок», грали в діалектичні ігри, переможці отримували призи. Для учасників велопробігу проводились екскурсії визначними місцями.

Працівники **Корюківської центральної бібліотеки** провели бліц-опитування «Найцікавіша книга, яку я брав у центральній бібліотеці». Представники культурно-мистецького центру «Інтермеццо», які також брали участь в акції, подарували бібліотеці сучасні українські книги.

В 2013 році **Менська центральна бібліотека** запровадила нову форму обслуговування – виїзний читальний зал «Бібліодесант – 2013», що працював під час студентського форуму, при дитячому таборі відпочинку «Казковий». Бібліотекарями була представлена книжкова виставка «Видавнича палітра бібліотеки» та проведена літературна вікторина «Для молодих і начитаних».

З метою популяризації читання бібліотечними працівниками **Прилуцької центральної міської бібліотеки ім. Л.Забашти** було створено буктрейлер за книгою місцевої поетеси, бібліотекаря Ніни Костюк «Втаємничені слова», та на книгу «Оживають герої на екрані у рекламі» на Всеукраїнський конкурс буктрейлерів.

З метою підвищення іміджу бібліотек **Срібнянської ЦБС** бібліотекарі організовували цикл заходів: «Розповімо усім про себе». Проводили

презентаційні дні бібліотек у школах та екскурсії до бібліотек. Наповнювали новими матеріалами інформаційні стенди «Бібліотека інформує».

З метою популяризації творчості чернігівських письменників в **Чернігівській міській центральній бібліотеці ім. М. Коцюбинського** вже 13 років проходить обласний літературний конкурс «Краща книга року». В 2013 році на конкурс було презентовано 27 книг місцевих авторів.

Протягом року бібліотекарі області, щоб привернути увагу населення до бібліотек, **проводили акції**: «Запиши в бібліотеку друга», «Подаруй бібліотеці книгу», міні-анкетування «Які молодіжні періодичні видання Ви хотіли б почитати в бібліотеці?», цикл бесід «Щоб ти хотів почитати?» **(бібліотеки-філії Семенівської ЦБС)**.

У **Бахмацькій ЦБС** протягом року були організовані та проведені акції «Стань читачем бібліотеки сьогодні», «Подаруй бібліотеці книгу, яку прочитав сам», «Прочитана книга про війну – мій подарунок Перемозі», «Запиши в бібліотеку підприємця». Був проведений День збереження книги «Бережи книгу – вона джерело знань», анкетування «Роль бібліотеки у вашому житті», експрес-опитування «Які періодичні видання вам потрібні?», «Що читає молодь».

Бібліотеки **Борзнянської ЦБС** з метою реклами української книги серед користувачів провели акції: «Подаруй бібліотеці книгу», «Улюблені книги поколінь», «Світ української книги», «Книжковий бульвар – 2013», «Читаюча родина», «Люблю свою бібліотеку», «Будь в авангарді – читай!», «Даруємо періодичні видання бібліотеці», «Станьте нашим користувачем».

Бібліотекарі **Носівської ЦБС** протягом 2013 року серед своїх користувачів проводили анкетування, бліц-опитування, міні-інтерв'ю: «Читає сім'я: інтереси та вподобання», «Книжкові виставки – якими їм бути?», «Тему пропонує читач», «Які періодичні видання вам потрібні?», «Рейтинг популярних книжкових видань».

Працівники відділу обслуговування **Семенівської ЦБ** серед користувачів бібліотеки провели соціологічні дослідження «Краща книга року», «Кращий автор».

З метою залучення користувачів бібліотеки-філії **Чернігівської МЦБС** проводили акції «Запроси друга», «Знайди свою бібліотеку», «Краща книга сучасності», «Двері бібліотеки завжди відкриті для вас», «Вікно у світ бібліотеки».

Розвиток комп'ютерних технологій

Позитивні зміни сталися у напрямку комп'ютеризації бібліотек. Загальна кількість комп'ютерів у бібліотечних закладах області нині складає 415 одиниць (+49), 358 з них мають доступ до інтернет (+48).

У 2013 році комп'ютеризованих бібліотек збільшилось у Борзняській ЦБС – 1, Корюківській ЦБС – 2, Коропській ЦБС – 1, Чернігівській ЦБС – 1 та Ріпкинському районі – 1. Загалом по області 92 бібліотеки (13%), мають комп'ютери, з них 69 мають доступ до інтернету.

Бібліотеки **Бахмацької ЦБС**, в яких працюють Інтернет-центри, відвідали протягом 2013 року 12296 осіб. Центральна бібліотека надавала інформацію з використанням мережі інтернет, яка задовольняє конкретні потреби груп: районної організації спілки жінок України, спортсменів Бахмацької дитячо-юнацької спортивної школи, районної організації профспілки працівників освіти, учнів загальноосвітніх шкіл м. Бахмач.

Партнер **Батуринської бібліотеки-філії Бахмацької ЦБС** Батуринський історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» використовує інтернет у бібліотеці для поширення нової інформації про заповідник. Приватні підприємці, власники магазинів знаходять постачальників необхідного товару у мережі, медичні працівники постійно відвідують Інтернет-центр для пошуку необхідної інформації як для роботи з документами, так і для лікування пацієнтів. В 2013 році було продовжено онлайн-актуалізацію вкладників колишнього Ощадбанку СРСР, які реєструвались на отримання компенсації втрачених коштів. Квітникарі та

городники користувались послугами Інтернет-центру для замовлення насіння квітів та городини через онлайн-крамниці. Завдяки скайп-зв'язку, у 2013 році користувачі бібліотеки поспілкувались з друзями та близькими з Росії (107), Німеччини (16), США (8), Болгарії (3), Чехії (5), Англії (2), Мексики (2), Канади (5), Сирії (4), України (180), Ізраїлю (6), Польщі (16), Італії (3).

Вже не перший рік при **Варвинській РДБ** діє «Мультизал», де постійно проводяться перегляди мультфільмів, які супроводжуються ігровими формами роботи (вікторини, конкурси, бліц-тури). Послугами Інтернет-центру скористались протягом року 237 користувачів.

У **Козелецькій центральній бібліотеці** відбулась скайп-конференція з Батуринською міською бібліотекою-філією Бахмацької ЦБС до 285-річчя К. Розумовського «Славу примножувати діяннями». Завдяки сучасним ІТ батуринські любителі минувшини поспілкувались з козелецькими краєзнавцями, а їх колеги з Козельця – з науковими співробітниками Батуринського історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця».

Щоб урізноманітнити форми роботи з молоддю, працівники **Прилуцької міської центральної бібліотеки ім. Л. Забашти** спільно з **Ніжинською міською центральною бібліотекою ім. М. Гоголя** та Ніжинським краєзнавчим музеєм ім. І. Спаського, провели скайп-конференцію до 95-річчя бою під Крутами «Пам'ятай про Крути». Науковий співробітник Ніжинського музею ділився дослідницькими напрацюваннями, а бібліотекарі представили тематичні виставки.

До 70-річчя Корюківської трагедії у **Прилуцькій міській бібліотеці для дітей ім. П. Білецького-Носенка** відбувся урок героїки та патріотизму. За допомогою скайп-зв'язку учні поспілкувались з науковим співробітником Корюківського музею та краєзнавцями.

Масове інформування користувачів протягом року проводились у **Прилуцькій МЦБ ім. Л. Забашти**. Зокрема, інформаційний веб-блок «Шляхами Вернадського» ознайомив відвідувачів Інтернет-центру з діяльністю академіка В. Вернадського та став своєрідним напрямком у виборі

потрібних сайтів по даній темі в інтернет-мережі. Така форма роботи зацікавила користувачів і стала підказкою у виборі окремих просвітницьких сайтів. Цікавою та пізнавальною були інформаційні години, де за допомогою мультимедійних пристроїв демонструвались відеоматеріали «Сім природних та архітектурних чудес України». Юні користувачі бібліотеки говорили про користь та вплив на здоров'я інтернету та інтернет-залежність, під час інтернет-уроку «Інтернет віртуальний, а небезпеки в ньому реальні». Віртуальна подорож «Іоасаф Белгородський... Повернення до Прилук» ознайомила студентів із життєвим шляхом святителя та повідомила про співпрацю з містом-побратимом Белгородом.

Бібліотечно-бібліографічне обслуговування

Бахмацька ЦБС – єдина система, де ще залишився бібліобус. Завдяки відділу нестационарного обслуговування у 2013 році обслужено 600 користувачів, бібліотекарі надають бібліотечні послуги виробничим колективам: СТОВ «Старт», с/п «Агродім», Бахмацькому УГГ, хлібоприймальному підприємству, дитячим садочкам, а також читачам найвіддаленіших населених пунктів: с. Глибоке, с. Перемога, с. Українське, с. Петровське та селище Грузьке.

Книжковий карнавал «Мереживо книжкових фантазій», до Всесвітнього дня книги відбувся у **Борзнянській центральній бібліотеці**. Окрім конкурсів, виставок-інсталяцій, пройшов щорічний конкурс читацьких вподобань «Книжковий бульвар-2013». Найактивніші читачі отримали цінні подарунки, символічні відзнаки в різних номінаціях, наприкінці заходу учасників пригощали чаєм.

Бібліотекарі **Городнянської центральної бібліотеки** обслуговують 11 організацій та підприємств «Читальна зала в організаціях та підприємствах».

Уважно вивчивши запити читачів бібліотекарі **Мринській сільській б-ф Носівської ЦБС** започаткували нову форму роботи з читачами – створили «Клуб обміну книг», розробили статут і певні правила вступу до клубу.

Бібліотека стала місцем, де читачі обмінюються між собою цікавою та цінною літературою.

Інформаційна та довідково-бібліографічна робота

Бобровицька центральна бібліотека активно співпрацює з учнівською та студентською молоддю. Для користувачів цієї категорії діє Інформаційний центр «Освіта та кар'єра», який інформує про умови вступу до вишів, знайомить із переліком найнеобхідніших професій. Протягом 2013 року для учнів проведено 80 бібліотечних уроків, видано 290 бібліографічних довідок.

У **Варвинській центральній бібліотеці** для користувачів була проведена бібліографічна гра «Чи знаєте ви бібліографію?» та гра-подорож «Слова і словнички». Згідно координаційного плану, спільно зі школами проводяться бібліотечні уроки «Школа бібліографічної культури», результатом яких є бук-шоу «Книга – джерело народної мудрості», «Книги знають все».

Городнянська центральна бібліотека провела за 2013 рік 37 бібліографічних оглядів «Новинки літератури». Групову інформацію отримують 116 абонентів: вихователі дитячих садочків, працівники «Райффайзен Банку Аваль», освітяни, працівники сільгоспуправління, працівники культури (музейні працівники), депутати районних та сільських рад, працівникам соціальних служб. За 2013 р. надано 2418 бібліографічних довідок. Постійно поповнювались тематичні картотеки: «Народні умільці району», «Вас розшукує хобі», створена нова тематична картотека «Астрологія».

Для користувачів **Коропської центральної бібліотеки** проведено огляди нових надходжень «Книги українських видавництв у фондах Коропської ЦБС», опубліковано в газеті «Коропщина» – «Українська книга на всі смаки», «Коропщина на шпальтах місцевих ЗМІ». Бібліотекарі підготували рекомендаційні списки літератури «Пам'ятки синьоогокого Придесення», «До ЦБС надійшли нові видання», «Історія району в особах».

Нововведення в бібліотеках-філіях **Н.-Сіверської ЦБС** – бібліотечний урок-практикум «Як знайти потрібну інформацію в інтернеті», подорож-мандрівка «Подорож в країну Журналію», а також традиційні бібліотечні уроки: «Золоті зерна класики», «Бібліографія – ключ до знань», «Лікувальні рослини», «Що? Де? Як? Пошук інформації за допомогою бібліотечних каталогів та картотек»; бібліографічна гра-конкурс «Ми мандруємо по словниках», «Від глиняних табличок до комп'ютера», «Подорож у світ довідників», складаються інформаційні списки «Нові надходження», «Ми пропонуємо Вам...», «Періодичні видання в бібліотеці».

У бібліотеках-філіях **Прилуцької ЦБС** склалися інформаційні списки нових надходжень «Література про Прилуцький край», «А ви читали?», «Нова краєзнавча література», «Нова література з народознавства», «Для вас, студенти», «Бути здоровим – здорово!». Вчителів, методистів районного відділу освіти інформували за темою «Нова література з народознавства», працівників РВК – «Нова література для працівників культури», службовців Центру зайнятості – «Ринок праці в Україні». Для користувачів проведено 351 заняття з основ бібліотечно-бібліографічних знань, на яких розкривалися теми: «Про книгу і бібліотеку», «Методи самостійної роботи з книгою», «ДБА бібліотеки», «Довідкова література», «Словники – інструмент до пізнання світу», «Історія виникнення книги», «Розвиток книгодрукування в Україні».

Семенівська центральна бібліотека щоквартально інформує користувачів бюлетнями нових надходжень «Нові книги», виставками літературних новинок, бібліотеки-філії також складають списки нових надходжень.

Протягом 2013 року бібліотечними працівниками проводились традиційні, але актуальні:

День інформації. «Книга як мистецтво сприйняття світу», «Екологія суспільства: на перехресті думок», «Закон і відповідальність» (**Борзнянська ЦБС**); «Для вас, студенти», «День води – день нашої совісті» (**Прилуцька**

ЦБС); «Соціальний захист населення», «Влада інформує», до дня інвалідів «Відкрий своє серце», «Гортаючи сторінки улюблених журналів», **(Семенівська ЦБС);**

День спеціаліста. До Всеукраїнського дня працівників культури та аматорів народного мистецтва «Краса – то найглибша криниця, з неї століття черпають життя», «Вихователі розуму та почуттів», «Іде по сонячних світах, через країну знань мій вчитель» **(Семенівська ЦБС).**

День бібліографії. Під час заходу «Вони прославили наш край», відбулась презентація книги «Короп – місто європейське», автор якої – бібліограф **Коропської ЦБС В. Михайленко.** Після огляду «Відомі люди Коропщини» закріпили знання учнів практичними заняттями (кожен учень обирав собі відомого земляка і знайшовши про нього літературу, робив коротке повідомлення).

Бібліографічні огляди. Для різних категорій користувачів **Коропської ЦБ** протягом року були проведені: «Короновані видання», «У вінку духовної краси Коропщини», «Письменники – ювіляри 2013 року», «Футбол: історія та сьогодення», «Сімейна бібліокомора» (рецепти різних страв), «Цілющі страви Городнянщини» **(Городнянська ЦБ);** «Україно, пам'ятай, світе знай», «Життєві дороги Тараса Шевченка», «Екологія: і тривоги, і надії», «Нова періодика для дозвілля» **(Прилуцька МЦБ);** «Голокост – уроки минулого», «Сторінками журналу «Юннат», «Кобзар і Чернігівщина», «Шляхами рецептів природи» **(Прилуцька ЦБС);** «Полин голодомору у пам'яті нащадків», «Мужність і біль Чорнобиля», день бібліографії «Вогненні сторінки історії»**(Семенівська ЦБС).**

Бібліотеки в соціокультурному просторі

Бібліотеки, які сьогодні сприймаються суспільством не лише як інформаційні центри, а і як центри інтелектуального дозвілля, постійно організовують пізнавально-дозвілєві заходи з популяризації книги та інформаційних послуг. В бібліотеках Чернігівщини відбувались літературні,

музичні, тематичні вечори, диспути, презентації книг, усні журнали, літературні години, конкурси, бесіди. Інтелектуальному розвитку населення сприяють творчі акції, які проводились в рамках різноманітних клубів за інтересами, що працюють на базі публічних бібліотек. При проведенні масових заходів бібліотекарі намагалися використовувати ігрові та діалогові форми і методи популяризації книги.

Вечір пам'яті «Україна пам'ятає – світ визнає» відбувся у **Красилівській бібліотеці-філії Бахмацької ЦБС**. В рамках заходу організований конкурс малюнків «Ціна хлібної скоринки», зібрані рецепти: страви і напої із залишків хліба. Вечір закінчився інсценізацією епізоду з твору У. Самчука «Марія».

Цікаво та весело пройшов гумористичний вечір вишуканих страв «Бутерброди для народу», що відбувся у **міській бібліотеці-філії №1 Бахмацької ЦБС**. На читачів чекали різноманітні бутерброди, гумористичні вікторини про історію бутерброду, читачі згадували цікаві випадки зі свого життя, пов'язані з бутербродами, із задоволенням відгадували загадки, згадували приказки та прислів'я та співали народні пісні. Також корисною, як ніколи, була книжково-ілюстративна виставка «Кулінарія – це мистецтво».

«Гарбуз запрошує гостей», таку назву мало свято гарбузової каші, на яке завітала учнівська молодь до **Бахмацької центральної бібліотеки**. Бібліотекарі ознайомили присутніх із цікавими фактами про лікувальні властивості гарбуза, про історію гарбузових свят та поділились безліччю рецептів смачних гарбузових страв. На завершення свята гостей пригостили гарбузовою кашею та печеним гарбузом. До уваги гостей бібліотекарі підготували книжково-ілюстративну виставку «Гарбуз – цар городу».

День екології «Біос і поезія» провели бібліотекарі **Ядугинської сільської бібліотеки-філії Борзнянської ЦБС**. За допомогою віршованих та прозових творів учні піднімали питання екологічної культури та збереження природного середовища. Захід закінчився акцією «Пластикова пляшка» – прибирання смітника в центрі села. Ретро-годину «Наш сімейний альбом»

проведено **Степанівською сільською бібліотекою-філією Борзнянської ЦБС** з метою сімейного виховання та збереження сімейних традицій. Генеалогічне дерево своєї родини представила родина Сай. Для організації дозвілля користувачів у **Борзнянській ЦБ** організовано і проведено захід «Уїк-енд в бібліотеці. Валентинів драйв». На святі виділено три зони відпочинку: перша – гастрономічна, що символізує кохання; друга – літературні герої на побаченні; третя – танцювальний майданчик. Було проведено святкове рандеву «Для всіх закоханих і тих, кого кохають» та вечір відпочинку «Весь вечір тільки про любов».

Задля популяризації здорового способу життя, профілактики шкідливих звичок у **бібліотеках Борзнянської ЦБС** налагоджена цілеспрямована діяльність. В цьому напрямку бібліотеками було проведено: урок міркувань «Проблеми підліткового віку», відеолекторій «Здоров'я. Життя. Майбутнє», дискусія «Наркоманії – стоп!».

Для ефективності популяризації естетичних знань та творчих вподобань користувачів проведено: творче рандеву «Зустріч без прощань» (до 75-річчя з Дня народження В.Висоцького), шанувальниками митця виготовлено афішу-портрет «Мій Висоцький», всі охочі залишали відгуки. Під час заходу прихильники творчості виконували пісні Висоцького, наприкінці свята учасники заходу ділились своїми міркуваннями щодо творчості непересічного актора та барда.

До дня пам'яті Чорнобильської трагедії у **Варвинській центральній бібліотеці** проведено читацьку конференцію «Чорнобиль...біль і пам'ять вічні». До Міжнародного дня боротьби з туберкульозом відбулася зустріч учнів районної гімназії з лікарем-інфекціоністом. До Дня закоханих для молоді бібліотекарі провели ігрове шоу «На крилах любові».

Набуває все більшої популярності започаткований у 2012 році виїзний літній читальний зал **Городнянської центральної бібліотеки** на місцевому пляжі річки Чибриж «КнигоБібліоДесант-2013». Відпочиваючі із задоволенням читають періодику, книги, беруть участь у спортивних

змаганнях, інтелектуальних іграх, майстер-класах плетіння з газет та виробів із пластикових пляшок.

Вечір пам'яті «Уклін живим, загиблим – слава» до 70-річчя визволення Козелеччини від німецько-фашистських загарбників провели бібліотечні працівники **Козелецької ЦБ**. Студенти ветеринарного технікуму не лише почули про історичні події від краєзнавця А. Пенського, а й переглянули унікальні фото тих часів та документальні кінокадри, зняті фашистами восени 1941 р. після захоплення Чернігова.

Під час урочистостей, присвячених річниці Незалежності України **Корюківська центральна бібліотека** презентувала у міському парку виставку-експозицію «Барвіста Україна». Змістовно та цікаво відбулося засідання «круглого столу» на тему «Стоп насильству» за участю представників відділів, служб та управлінь райдержадміністрації, спеціалістів районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, районного відділу УМВС України в Чернігівській області, психологів, освітян, міських громадських організацій.

Ніжинська міська центральна бібліотека ім. М. Гоголя брала участь у Міжнародному туристичному форумі «Чернігівщина туристична – 2013», презентувала виставку друкованих видань та незвичну виставку-інсталяцію «Ніжинський бренд – огірок».

Навесні 2013 року за ініціативи бібліотекарів **Носівської центральної бібліотеки** в Носівці відбувся I районний конкурс читців творів Т. Г. Шевченка. Метою конкурсу було не лише підтримка талановитої молоді, а й залучення місцевої громади до творчої спадщини Т. Шевченка, сучасної та класичної поезії. В районному Будинку культури, де зібрались 40 учасників з багатьох сіл району та м. Носівка, бібліотекарі абонементу підготували книжкову виставку «З любов'ю до Кобзаря» та стенд з цитатами із творів Т. Шевченка та відомих письменників про творчість Кобзаря, з виставки було видано 51 прим. книг. **Адамівською сільською бібліотекою-філією** була організована та проведена акція «Ми за чисті водойми», під час

якої діти та дорослі очистили берег місцевої річки від сміття та повалених дерев. Бібліотекарі **Мринської сільської б-ф Носівської ЦБС** організували та провели «Свято вареника», на якому розповіли гостям про давню українську страву та відтворили обідній стіл минувшини.

Прилуцька центральна бібліотека започаткувала проведення Костомарівських вівторків, адже саме на Прилуччині були написані монографії «Руїна», «Мазепа», повість «Чернігівка». Письменник тут вивчав народні обряди, звичаї, збирав і працював над матеріалами з історії Прилуцького краю, та зібрав цінну бібліотеку. Присутні ознайомились з епістолярною спадщиною видатного історика, акцентувалась увага на листуванні з Т. Шевченком, М. Чернишевським, О. Лазаревським.

До «Книжкової світлиці» на гостину приходять відомі люди міста та району, місцеві письменники та поети презентують свої нові видання. У бібліотеках **Прилуцької ЦБС** пройшли години спілкування «Щаслива сім'я – це...», «Гендерні особливості сучасної сім'ї», інформаційна година «Жінка і чоловік: рівні, але різні», усний журнал «Подбай про себе». диспут «Домашнє насильство: що це?» за участю фахівця з соціальної роботи. «Паралелі культур» – таку назву мала зустріч, яку організувала **Білорічицька сільська бібліотека-філія Прилуцької ЦБС** із жінками різних національностей: українкою, вірменкою, таджичкою, білорускою, росіянкою. Жінки ділились спогадами як потрапили на Україну, розповідали про культуру, звичаї, обряди свого народу, пригощали національними стравами.

У **Прилуцькій міській центральній бібліотеці ім. Л. Забашти** відбулося літературно-мистецьке свято «Історія країни мовою величних пісень» приурочене 70-річчю визволення України, яке розкрило молодим прилучанам та учасникам Прилуцького народного міського хору ветеранів війни та праці історії народження, заборон і відродження відомих пісень «Смуглянка», «Катюша», «Темная ночь» і т.д., які і виконали учасники хору ветеранів. У рамках декади «Стоп насильству» працівники бібліотеки

провели ряд тематичних заходів: природознавчі – «Право і відповідальність – гармонія єдності», в основу яких було покладено обговорення запропонованих відеофільмів із циклу «Стоп насильству», а також інформаційно-аналітична година «Скажи «Ні», насильству в сім'ї» на яку був запрошений оперуповноважений відділу кримінальної міліції у справах неповнолітніх. Під час інформаційного форуму «Право для всіх» присутні ознайомились з історією вітчизняних і зарубіжних правових вчень, розглянули основні принципи Магдебурзького права, його роль у становленні міського самоврядування в Україні. Європейському тижню місцевої демократії була приурочена інформаційна година «Місцева демократія: практичні кроки». Зацікавленість відвідувачів бібліотеки викликала виставка робіт прилуцького художника, члена Спілок художників України і Росії П. Бойка у стилі авангард під символічною назвою «У спектрі думки – жінки...», а також персональна фотовиставка М. Дрожнікова «Прилуки у розрізі часу», приурочена Дню міста, який поєднав сучасне та минуле рідного міста.

«За чашкою запашного чаю» – виставка-кафе до Міжнародного Дня чаю, відбулась у **Менській центральній бібліотеці**. До Дня закоханих для молоді проведено розважальну годину «Кохання – вогонь і лід, поезія і проза», під час якого відбулися вікторина «Чи це можливо?», журнальна мозаїка «Ще одна історія кохання», кожен з учасників отримав призи та солодощі. Фольклорне театралізоване ярмаркове дійство «Запрошуємо на українське весілля!», було організоване та проведено бібліотекарями **Менської центральної бібліотеки** під час традиційного Троїцького ярмарку. Зацікавила читачів **Менської РДБ** ретро-виставка ялинкових іграшок «Прикраси ялинкові – яскраві, пречудові!», експонати для виставки приносили як бібліотекарі так і небайдужі читачі, члени жіночого клубу «Енергія».

Ріпкинською районною бібліотекою започатковано рубрику на сторінках районної газети «Життя Полісся» – «Світ українських святкових

традицій», яка розповідає про традиційні обряди українців до різних свят, популяризує літературу народознавчої тематики.

До Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом **Семенівська центральна бібліотека** провела урок-застереження «Генета безпеки» та вікторину «Що ми знаємо про СНІД». Також на базі центральної бібліотеки відбулась конференція «Молодь Семенівщини проти наркоманії та СНІДу». В **Миколаївській бібліотеці-філії Семенівської ЦБС** весело пройшли посиденьки «За чашкою чаю», а також вечір спогадів «Було нам колись 17», організований для людей похилого віку.

Родинне свято «Улюблені книги моєї сім'ї» відбулося в **Юрківцівській бібліотеці-філії Талалаївської ЦБС**, на якому читацькі родини змагалися у знанні як класичної, так і сучасної літератури.

Напередодні Великодня в інформаційно-консультаційному центрі «Ти – не один» **Чернігівської центральної міської бібліотеки для дітей ім. О. Довженка Чернігівської МЦБС** зібрались відвідувачі на майстер-клас «Великодня писанка».

До Всесвітнього дня поезії в **центральной міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського Чернігівської МЦБС** пройшла «Ніч поезії в бібліотеці», де проводились літературний квест «Дещо про мистецтво поетичне», презентації поетичних збірок місцевих поетів, а також гостей розважали керівник рок-групи «The Tea Ship» та юні актори театру «Забава». Порадували своїми виступами і чернігівські поети в літературному буфеті під смачну каву та тістечка.

Популяризація української мови

Важлива роль в утвердженні, розвитку і розкритті багатства, краси української мови належить публічним бібліотекам, які використовують різноманітні інформаційні форми та методи роботи. Особливо така робота активізується до Міжнародного дня рідної мови, Дня слов'янської писемності та культури, Дня української писемності та мови.

Бібліотеками **Борзнянської централізованої системи** задля формування у громадян свідомого ставлення та відповідальності до збереження духовного багатства українського народу, рідної мови, були проведені: лінгвістичний турнір: «Краса і розмаїття дивослова», турнір знавців рідної мови «Рідна мова – життя духовного основа», поетичний марафон «Невмируще українське слово», виставка-репортаж «Мова моя барвінкова, диво калинове».

До дня української писемності та мови у **Козелецькій ЦБ та Євминській бібліотеці-філії** відбувся поетичний диліжанс «Кращої, ніж рідна, не буває...», в **бібліотеках-філіях Козелецької ЦБС** пройшов цикл вечорів поезії «Прозора й чиста, як гірська вода – то України мова барвінкова».

Дискусійна трибуна приурочена Дню української писемності та мови «Мова – то не звук, а думка боготворна» відбулась у **Прилуцькій міській центральній бібліотеці ім. Л. Забашти**. Цікавою була і інтелектуальна мовна гра, приурочена 150-річчю Б. Грінченка, під час якої дві команди мовознавців змагались, працюючи зі словником, упорядником якого є Б. Грінченко.

У **Талалаївській центральній бібліотеці** до Міжнародного дня рідної мови відбувся ранок мовних ігор «Веселкова моя мова», цікаві ігри «Аукціон», «Морфологічні поради», «Алфавітна естафета», «Знайди літеру» – викликали неабияку зацікавленість у старшокласників, найактивніші учасники отримали призи.

До Міжнародного дня рідної мови у **Чернігівській міській центральній бібліотеці ім. М. Коцюбинського** жваво пройшли дебати в українських вишиванках «Генеza української мови» за участю викладачів та студентів, місцевих письменників та бібліотекарів. Учасники переглянули фільм про українську мову та ознайомились з книжковою виставкою.

Правове виховання. Робота публічних центрів регіональної та правової інформації

Відкритість інформування про діяльність органів влади та зворотній зв'язок з населенням, зокрема, через бібліотеки, є однією із обов'язкових ознак демократичного суспільства. На сьогодні бібліотеки зосередились на основних, найважливіших потребах населення регіону. Враховуючи загальнодоступність публічних бібліотек, їхні інформаційно-ресурсні можливості, досвід працівників у роботі з інформацією бібліотеки стали ефективним посередником між органами місцевого самоврядування та місцевою громадою.

У бібліотеках **Бахмацької ЦБС** протягом року було проведено цикл заходів з популяризації літератури на морально-правову тематику: вікторина «Правова подорож Україною», правове лото «Права: що ми знаємо про них», конкурс малюнків «Я маю право», в центральній бібліотеці та бібліотеках-філіях постійно оновлюються куточки правової освіти.

У **Борзнянській центральній бібліотеці** діє Правовий центр інформації, який займається покращенням доступу до регіональної інформації, постійно оновлює тематичні папки-досьє, розвиває партнерські стосунки між органами місцевої влади та громадою. До тижня правових знань пройшли дискусійні обговорення «Конвенція країни дитинства», правовий лікнеп «Молодь і право: розуміти, знати, дотримуватись», рольова гра «Чарівний ключик», юридичний тренінг «Світ юридичних професій».

У **Варвинській центральній бібліотеці** працівниками Центру регіональної інформації проводились Дні інформації: «Правильний вибір професії – важливий крок в житті», День фахівця «На допомогу депутату». Проведено читацьку конференцію «Конституційні права, свободи та обов'язки громадян України», зустріч з юристом «Знай та відстоюй свої права» до Міжнародного дня прав людини. Для юнацтва проводився правовий лекторій «Підліток і закон».

У **Козелецькій ЦБ** під час круглого столу «Молодь і право: розуміти, знати, дотримуватись» разом з начальником районного управління юстиції учасники проаналізували сучасну ситуацію реалізації прав молоді. Правовий статус національних меншин – тема правового лекторію «Права національних меншин в Україні: національне законодавство та міжнародно-правовий статус», що відбувся у приміщенні Козелецької центральної бібліотеки.

В **Коропській центральній бібліотеці** постійно поповнюються новими матеріалами папки Публічного центру регіональної інформації. Найактуальніші з них: «Дослідження та документи з історії Коропщини», «Коропщина туристична», «Таланти нашого краю», «Населені пункти Коропщини».

У **Н.-Сіверській центральній бібліотеці** працює Правова громадська приймальня, у співпраці з юристами районного управління юстиції надають консультації з правових питань. За 2013 р. новою послугою скористались 15 осіб. Проводяться спільні масові заходи: година права «Правам людини – належну увагу», правова гра «Чи знаєш ти що...?», правова година «Права та обов'язки дітей у шлюбно-сімейному законодавстві», бібліографічний огляд літератури «Молодь у правовому суспільстві», вечір-зустріч «Твоя відповідальність перед законом», бесіда «Що ти знаєш про свої права?», «Як поводитися в громадських місцях».

З метою масового інформування громади у **Семенівській центральній бібліотеці та у 9-ти бібліотеках-філіях** діють Публічні центри регіональної інформації, де здійснюється постійне інформування, а копії документів та публікацій формуються в тематичні папки-досьє «Село і влада», «До уваги мешканців і гостей села», «Районна влада», «Моє село – краплиночка на карті». У центральній бібліотеці окрім традиційних папок-досьє також можна ознайомитися з картою району, статистичними даними району, пам'ятками про визначні місця району, розкладом залізничного та автотранспорту, правилами прикордонного режиму.

Співпраця та партнерство

У бібліотечній сфері соціально-партнерські відносини розвиваються як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні. Це взаємодія бібліотек з усіма суб'єктами суспільства: користувачами, органами влади, громадськими організаціями, бізнес-структурами, видавництвами, іншими бібліотеками, а також з вітчизняними та закордонними благодійними фондами. До того ж бібліотекам не завжди вистачає власних сил у вирішенні таких важливих соціальних проблем, як, наприклад, удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів на основі комп'ютеризації, покращення комплектування та збереження фондів, проведення різноманітних заходів. Для цього необхідні спільні зусилля, тобто соціальне партнерство.

У **Батуринській бібліотеці-філії Бахмацької ЦБС** відбулася зустріч читачів із партнерами бібліотеки – засновниками найвідомішого мистецького еко-поселення «Острів Обирок». Присутні слухали розповіді про подорож «З табуретом до океану», про фестиваль «Хліб», літній мистецький табір «Діти природи», кінопокази в «Кіносараї» за участю відомих режисерів та акторів, акцію «Арт з хат», «Школу цирку Обирку» та ряд інших цікавих заходів. За допомогою мультимедійного обладнання засновники еко-поселення сім'я Кантерів презентувала відеощоденник своїх мандрів, зустріч традиційно закінчилась чаюванням.

Бібліотеки **Варвинської ЦБС** останнім часом налагодили соціальне партнерство з православною церквою. Для користувачів проводяться дні духовності, заходи з морально-етичного виховання за участю священників. Бібліотекарі тісно співпрацюють з місцевим Будинком культури, туристичними клубами «Бригантіна» та «Ніка», відділом молоді та спорту райдержадміністрації. Постійними відвідувачами центральної бібліотеки є члени клубів «Первоцвіт» та «Надвечір'я».

У співпраці з Корюківською молодіжною громадською організацією «Альтернатива» бібліотекарі **Корюківської центральної бібліотеки** брали участь у культурно-просвітницькій акції «Читай!», з нагоди Всесвітнього дня книги. На центральній площі жителі міста мали змогу ознайомитися з новинками літератури. Вечір пам'яті «Свій час, добу свою ви кликали до бою» про загиблих під Крутами, провели для школярів бібліотекарі спільно з молодіжною громадською організацією «Альтернатива». Інформаційна година до Дня Європи «На порозі Європи», на яку запрошений постійний партнер Корюківської центральної бібліотеки голова молодіжної громадської організації «Альтернатива» В. Онищук, який розповів присутнім про важливість моральних цінностей і вміння критично ставитись до життя за кордоном. Всі присутні отримали буклети з інформацією про Євросоюз і були запрошені на велопробіг.

Менська ЦБС співпрацює з Менським відділенням Чернігівського земляцтва, районною організацією Спілки чорнобильців України та Спілки воїнів-інтернаціоналістів, ветеранською організацією. У співпраці з районним центром соціальних служб сім'ї, дітей і молоді в фойє центральної бібліотеки було оформлено фотогалерею «Подих життя» про дітей з обмеженими можливостями. До Масляної були проведені бібліотечні посиденьки «Зустрічайте Масляну млинцями». У співпраці з жіночим клубом «Енергія» організували та провели жіночі посиденьки в імпровізованому шинку «У Гальки».

Ніжинською міською центральною бібліотекою ім. М. Гоголя разом зі службою у справах дітей виконавчого комітету Ніжинської міської ради до Міжнародного дня захисту дітей проведено конкурс дитячих візочків. Спільно з Ніжинським краєзнавчим музеєм ім. І. Спаського працівники центральної бібліотеки брали участь у VI фестивалі «Вересаєве свято» до 290-річчя від дня народження О. Вересаєва та у Міжнародному туристичному форумі «Чернігівщина туристична – 2013», що проходив у Сокиринцях на Срібнянщині.

Бібліотеки Н.-Сіверської ЦБС тісно співпрацюють з історико-культурним музеєм-заповідником «Слово о полку Ігоревім», з місцевими краєзнавцями, російським письменником Ю. Сбітневим та громадською організацією «Княжий град». Щороку бібліотеки **Н.-Сіверської ЦБС** беруть активну участь у святкуванні літературно-мистецького свята «Нетлінне «Слово...», В 2013 році в рамках свята проведено поетичні читання біля пам'ятника Ярославні за участю місцевих поетів, школярів, переможців різноманітних конкурсів.

З метою популяризації та розвитку фізичної культури і спорту, розвитку олімпійського руху в Україні до **Любецької селищної бібліотеки Ріпкинського району** завітали зірки спорту: Н. Лемеш, О. Коробка, Н. Давидова, О. Хвостенко та подарували бібліотеці книги на олімпійську тематику.

Прилуцька ЦБС у співпраці з Прилуцькою РДА підготувала та видала буклет-путівник «Прилуччина запрошує» для польської делегації під час перебування її на Прилуччині. Також співпрацює з Прилуцькою колонією для неповнолітніх правопорушників, військкоматом, МРВ УМВС, кредитною спілкою «Гетьман».

Бібліотека-філія №2 Чернігівської МЦБС спільно з Чернігівським тролейбусним управлінням провели акції «Екскурсійний тролейбус» до Дня Перемоги та до Дня визволення Чернігова від фашистських загарбників. Маршрут «екскурсійного тролейбусу» пролягав історичними місцями міста.

Щорська центральна бібліотека співпрацює з громадськими організаціями: районною організацією Спілки жінок України, районним відділенням Української спілки ветеранів Афганістану, районною організацією Спілка «Чорнобиль», міською громадською організацією «За громадянське суспільство», районною організацією ветеранів України. До 41-ї річниці співробітництва бібліотекарів прикордонних областей України, Росії, та Білорусі, в центральній бібліотеці відбувся міждержавний круглий стіл «Сучасна бібліотека: шляхи удосконалення». Учасниками круглого

столу були представники від Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка, Брянської ОУНБ ім. Ф. І. Тютчева, Климівської та Унецької МЦБ, та Городнянської ЦБС. Восени щорські бібліотекарі відвідали Російську Федерацію, де взяли участь у міжнародному круглому столі «Роль бібліотеки у вихованні екологічної культури населення», який проходив в Унецькій МЦБ.

Робота об'єднань та клубів

Як соціокультурний заклад, однією з основних функцій якого є комунікативна та організація змістовного дозвілля, бібліотеки Чернігівщини підтримують та організовують роботу клубів різноманітної тематичної спрямованості.

Актуальною є на сьогоднішній день популяризація екологічних знань, формування екологічної культури користувачів. Так, у **Бахмацькій центральній бібліотеці** членами клубу «Пролісок» була проведена екологічна акція «Зелений десант» з прибирання лісу. Членами клубу «Джерельце» було змайстровано шпаківні у рамках акції «Пташиний будиночок».

Члени клубу «Світоч», що діє при **Бахмацькій ЦБ**, провели конкурс «Словом доторкнутися до душі», присвячений Дню поезії, бібліотекарі підготували книжкову виставку та провели бібліографічний огляд літератури «Чарівна сила поезії», переможці конкурсу на краще декламування отримали подарунки – книги. На засіданні клубу «Криниці» було проведено літературний вечір «Скільки є на світі квітів, стільки є на світі мов», присутні ознайомились з історією виникнення мов, їх особливістю. Під час засідання «Скрипка грає», для присутніх виступали учні та викладачі Бахмацької школи мистецтв, у кожного з присутніх була можливість пограти на інструменті, і були сміливці спробувати заграти на скрипці. Бібліотекарі організували книжкову виставку «Її величність скрипка». З ініціативи творчих користувачів, членів клубу любителів книги «ЛітЕра» проведено коктейль-презентацію: «В поезії жіноче обличчя», на якому було

презентовано нові збірки жінок-поетів, проведено автограф-сесію авторами книг. Презентація закінчилась інтелектуальним фуршетом «Чай без церемоній» під музичний супровід.

При **Марковецькій сільській бібліотеці-філії Бобровицької ЦБС** створено літературний салон «Джерело», за сприяння сільських літераторів запровадили в селі творчий конкурс «Душею й серцем я з тобою, Марківці».

При **Городнянській центральній бібліотеці** бібліотекарі організували та провели зустріч читачів із головою оргкомітету Всеукраїнського дитячого фестивалю мистецтв «Сім-сім», київським поетом, журналістом, ведучим програм національної радіокомпанії України, художником – В. Лашуком, яка відбулася у літературно-музичній вітальні «Зустріч з натхненням». Відомий земляк презентував нову збірку поезії «Да будет мир», а присутні дізнались, що він є автором багатьох відомих пісень. Бібліотекарі зробили екскурс у творчість митця, читали вірші, цитували фрагменти з його творів.

Цікаво та змістовно працює з 2011 року клуб «Руно» при **Носівській центральній бібліотеці**. Щороку зростає кількість молодих вишивальниць, члени клубу створили гімн клубу «Руно», затвердили статут, склали план діяльності на рік. Клуб «Л.К.» (Літературний клуб) діє на базі **Мринської сільської бібліотеки-філії Носівської ЦБС**, членами якого є любителі поезії та прози, місцеві поети та письменники. Для жителів села членами клубу видається щомісячний інформаційний бюлетень «Літературний Мрин» та щоквартальне доповнення до бюлетеню «З чого починається Батьківщина». У виданнях друкуються твори членів літературного клубу. Членами клубу «Пошук», що працює на базі **Козарівської сільської бібліотеки-філії Носівської ЦБС**, є вчителі, учні місцевої школи та завідувач красназничим музеєм. Впродовж року вони знайшли та організували перепоховання останків невідомого солдата, доглядали за пам'ятниками та допомагали ветеранам ВВВ; зібрали та впорядкували місцеві народознавчі матеріали про проведення місцевих весільних обрядів. Клуб «Українські посиденьки», що діє при **Макіївській сільській б-ф Носівської ЦБС**, давно відомий за

межами Макіївки. В 2013 році члени клубу взяли участь у міжнародному фольклорному фестивалі національних культур «Поліське коло», а ще стали лауреатами районного фестивалю «Перлини душі народної».

Засідання клубу творчої молоді «Ровесник», що діє при **Коропській центральній бібліотеці**, проходять у найрізноманітніших формах: ток-шоу, майстер-класи, творчі діалоги, літературні подорожі, презентації. В січні за ініціативи членів клубу відбулись фольклорні посиденьки «Народні традиції – це модно!», родзинкою засідання стала фото-викладка «Як святкували Новорічні свята в моїй родині». На ній було представлено фото різних поколінь з найрізноманітнішими звичаями: вертепом, щедруванням, і т.д. Була презентована також книжково-декоративна виставка «Народні звичаї та традиції українського народу».

Гарною традицією стало відзначення свята поезії в **Куликівській центральній бібліотеці**. У читальній залі проведено поетичне свято «Краса душі у слово перелита», на якому члени клубу «Стежина» читали власні твори та організували мистецьку виставку своїх робіт з художньої фотографії, картини, вишивки та в'язання.

Вже декілька років при **Корюківській центральній бібліотеці** діє художньо-мистецьке об'єднання «Творча вітальня», яке об'єднує шанувальників декоративного мистецтва та проводить творчі виставки. Найбільш відвідуваними в 2013 році була виставки творчих робіт корюківчанки Шикалової М. (вишивка) та Ганніч В. (живопис).

З ініціативи читацького активу **Прилуцької центральної районної бібліотеки** розпочала свою діяльність літературно-мистецька вітальня «Перевесло», яка дала можливість творчим людям поспілкуватись між собою. Напередодні Дня закоханих учасники клубу «Міленіум» зібрались на чергове засідання «У чарах кохання», «клубівці» веселились, танцювали, брали участь у конкурсах «Освідчення в коханні», «Інтелектуальний поєдинок», «Доріжка лагідних слів», виготовляли серця у техніці «квілінг» та дарували один одному і наприкінці вибрали Валентина та Валентину вечора.

У **Талаївській центральній бібліотеці** членами любительського об'єднання «Берегиня» була організована виставка старовинних вишиванок, яким понад 100 років.

У бібліотеках **Чернігівської МЦБС** триває процес створення бібліотек інноваційного типу, такі як бібліотеки-центри духовного відродження, дозвілля, краєзнавства, естетичного виховання. Протягом 2013 року в них плідно працювали клуби за інтересами: фотоклуб «Прекрасне поруч», «Театральна світлиця». В 2013 році створено стартовий майданчик для творчо обдарованих дітей креатив-студія «Кирпоноcastreet», що діє на базі Інформаційно-консультаційного центру «Ти не один». Проводились навчальні тренінги з ейдетики та креативності «Творчість сьогодні – успіх в майбутньому», засідання круглого столу «Інновації в освіті» з метою впровадження інноваційних технологій в бібліотеках для забезпечення ефективної підтримки наукового, навчального і виховного процесів, меседж-тренінг «Вчимось любити себе», та ряд психологічних тренінгів: «Психологічна релаксація», «Створи свою мрію», «Правильно висловлюємо свої думки», «Інтелектуальні ігри», «Сміхотерапія», «Як добре ми знаємо один одного», «Оминаємо гострі кути», «Казкотерапія».

Реалізація національних, обласних та місцевих програм.

Проектна діяльність

Кожна бібліотека потребує динамічного розвитку, щоб бути центром тяжіння для місцевої громади. Бібліотечні колективи шукають універсальні методи залучення до читання, модернізують напрацьовані форми в сучасний компонент роботи. Актуальною на сьогоднішній день є проектна діяльність бібліотеки. Здебільшого, в основу проектів закладено вже відомі бібліотечні методи і заходи. Але робота в проектному режимі стимулює фахівців шукати нетрадиційний підхід в усьому спектрі діяльності бібліотеки.

Публічні бібліотеки мають певні напрацювання в створенні проектно-програмних комплексів роботи, які направлені на розробку нових форм та

методів популяризації бібліотечних фондів, реалізацію партнерських проектів з метою розкриття можливостей бібліотеки.

Борзнянська ЦБС протягом 2013 року працювала над реалізацією проекту «Дозвілля в стилі hand made», мета якого – об'єднати людей середнього віку для створення центру з реалізації знань і умінь по виготовленню та розміщенні виробів в мережі інтернет. **Борзнянська районна бібліотека для дітей** продовжувала працювати над проектом «Зробимо світ дітей і батьків єдиним». При бібліотеці створено осередок батьків, що активно цікавляться читанням своїх дітей, протягом року діяла акція «Читаємо разом з батьками».

У **Варвинському** районі діють місцеві програми «Бібліотека. Освіта. Інтернет», «Будьмо здорові».

Городнянська ЦБС працювала за такими програмами: краєзнавча «Городнянщина – гордість моя», туристична програма «Подорожуємо Городнянським краєм разом з бібліотекою», програма співдружності бібліотек прикордонних районів «Мости дружби», програма Городнянської районної бібліотеки для дітей «Здоров'я дитини – багатство родини», проект «Городнянський літературний ВелоБібліоПробіг» (до 90-річчя створення району), проект «КнигоБібліоДесант» (літній читальний зал на пляжі).

Бібліотекарі **Семенівської ЦБС** працювали над реалізацією обласних програм: «Сільська глибинка», профілактика насильства серед підлітків та молоді «Спасіння», комплексна програма військово-патріотичного виховання та підготовки молоді до служби у Збройних Силах України.

У **Срібнянському** районі активно працює краєзнавча програма «Срібнянщина – моя земля квітуча, моєї Батьківщини рідний край». З творчістю молодих місцевих поетів можна ознайомитись на сайті Срібнянської ЦБС у розділі «Творчість наших користувачів».

Бібліотеки міста Прилуки взяли участь у різноманітних Всеукраїнських, міжнародних та обласних конкурсах: Всеукраїнський конкурс буктрейлерів «Оживають герої на екрані у рекламі», міжнародний

конкурс фотографій пам'ятників архітектури «ВІКІ любить пам'ятники», всеукраїнський конкурс дитячої творчості «Дитячі історії про найголовніше», обласний літературний конкурс «Духовні святині Чернігівщини» – до 1025-річчя Хрещення Київської Русі, Всеукраїнський конкурс проектів та програм місцевого самоврядування, Всеукраїнський конкурс «Жувіленд шукає таланти» для бібліотек України. Конкурс, оголошений Посольством США в Україні «Волонтерство та громадські служби в Україні».

В 2013 році **Щорська ЦБС** реалізувала ряд проектів та програм, які привернули увагу громадськості до бібліотек району: «Миттєвості нашої історії» (до 90-річчя створення району) спільно з районною газетою «Промінь», «Вивчай рідний край граючи» (Центральна бібліотека та бібліотеки-філії), «Діти. Літо. Книжка» (Щорська бібліотека для дітей), «Здай батарейку – врятуй планету» – еко-проект (бібліотеки ЦБС). Також діє «Програма правовиховної та правоосвітньої роботи бібліотек Щорської ЦБС на 2011-2015 рр.). У центральній бібліотеці діє комплексна програма на період до 2017 року «Жінка в сучасному світі», в бібліотеці для дітей – «Краса врятує світ», в Кучинівській бібліотеці-філії – еко-програма «Дозвілля і ти», у Сновській бібліотеці-філії діє програма культурно-дозвілльового обслуговування «Хай завжди вам буде радість».

Краєзнавча робота

Вивчення історії рідного краю, популяризація його традицій, культурних цінностей, надбаних народом протягом століть, у наш час є одним із найголовніших завдань, що стоять перед бібліотеками як культурно-освітніми центрами. Мета краєзнавчої роботи бібліотек – зібрати, зберегти та надати користувачам документальні джерела та інформацію з історії культури та сучасного життя краю.

Бібліотекарями **Борзнянської ЦБС** до 70-річчя визволення Борзнянщини ініційовано та проведено історико-краєзнавчий квест: «Лиш пам'ять спомин береже». А в районному Будинку культури організовано

незвичну виставку-інсталяцію «Хустинки-спогади», на яких написано спогади очевидців воєнних років.

У **Варвинській центральній бібліотеці** пройшли краєзнавчі читання «Варвинщина в легендах і переказах», також в бібліотеці була організована виставка фоторобіт користувачів «Мальовнича Варвинщина». До 70-річчя визволення Чернігівщини від німецько-фашистських загарбників проведено відео-лекторій «Чернігівщина в роки війни».

Ічнянська центральна бібліотека розробила загальносистемний цикл краєзнавчих читань, які з успіхом пройшли як у центральній бібліотеці, так і в бібліотеках-філіях.

До 90-річчя Коропського району в районній газеті «Коропщина» було опубліковано краєзнавче дослідження бібліографа **Коропської ЦБС** В. Михайленко «Коропському району – 90 років» та записані нею спогади жителів Коропа. Тематика 90-річчя Коропського району знайшла свої відображення в підготовці та проведенні Миколаївського ярмарку. Бібліотечні працівники району зібрали в населених пунктах фотографії минулих років та вишивані роботи рукодільниць, а працівники районних бібліотек облаштували масштабні виставки такі як: фотовиставку «Ретро-Коропщина» та виставку вишитих речей «Історія Коропщини у вишивці». Під час краєзнавчого вечора-діалогу «Про Коропщину з любов'ю» у невимушеній атмосфері любителі історії Коропщини розповідали цікаві моменти з далекої минувшини і ХХ століття, згадували відомих земляків.

Цікаво пройшов конкурс-вікторина «Згадай сім чудес Коропщини». Працівники Коропської центральної бібліотеки організували віртуальну подорож для юнацтва «Заповідними стежками Коропщини». Бібліотекарі ознайомили учнів із заповідними та рекреаційними зонами району, розповіли про природні пам'ятки Рихлівського Свято-Миколаївського монастиря та заповідника «Рихлівська дача», закінчився віртуальний еко-круїз книжковою виставкою та бібліографічним оглядом «Про Коропщину з любов'ю».

Краєзнавча година «Моє село – моя світлина», проведена в рамках засідання клубу за інтересами «Калина» **Атюшинською сільською бібліотекою-філією Коропської ЦБС**, до якої була оформлена фотовиставка «Історія села у старих фото». Членів клубу бібліотекар ознайомила з історією села та провела конкурс «Вгадай це місце у селі».

У **Корюківській центральній бібліотеці** для читачів проводились Дні краєзнавства «Твій біль і мужність, краю мій», «Слава козацька нашого краю», «З криниці пам'яті черпаємо любов до рідного краю». До 70-річчя вшанування пам'яті жертв Корюківської трагедії бібліотекарі провели День краєзнавства «Твої біль і мужність, краю мій рідний» за участю очевидців трагедії, також було переглянуто документальний фільм. Краєзнавче рандеву «Наумівка – давня та сучасна» відбулось в **Наумівській сільській б-ф Корюківської ЦБС**. Бібліотекар ознайомила присутніх з легендами, історією села, також зацікавлення виявили спогади старожилів.

Краєзнавчу годину «Історія вулиць нашого міста», виставку народної творчості «Майстри нашого краю» організували та провели бібліотекарі **бібліотек-філій Н.-Сіверської ЦБС**.

У читальній залі **Прилуцької міської центральної бібліотеки** оформлено краєзнавчий куточок «Краєзнавчий портрет міста», де зібраний матеріал з історії міста, про видатних особистостей Прилуччини.

Товкачівська бібліотека-філія Прилуцької ЦБС разом з Будинком культури для односельців провели свято «Моя вулиця». Згадували, перших поселенців, визначали наймолодшого та найстаршого жителя кутка «Вовчий хутір», всі присутні смакували кашу, співали пісень.

Історичний репортаж «Вулиця, як тебе звати?» провела бібліотекар **Добрянської сільської бібліотеки для дітей Ріпкинського району**.

До річниці від дна народження О. Толстого в **Семенівській центральній бібліотеці** проведено дослідження «Перехрестя долі» – про перехрестя життєвих шляхів родини О. Толстого та Т. Шевченка. В **Жовтневській бібліотеці-філії Семенівської ЦБС** відбувся фотоконкурс

«Впізнай це місце» та проведено свято «Моє село – серця рідна пристань», також зібрано тематичні папки з історії села. В **Жадівській бібліотеці-філії** для молоді села відбулась година творчості «А на тих рушниках земле рідна моя». Під час заходу презентовано тематичну папку «Рукодільниці нашого села» та проведено екскурсію по музею стародавнього побуту організованого бібліотекарем Сенченко Г. Проводились для користувачів година народознавства «Традиції та святкування Великодніх свят», подорож-бесіда «Пройдемося вулицями нашого села», виставка-експозиція «Краєзнавчий портрет села», фотовиставка «Стара фотографія розповідає». В **Погорільській бібліотеці-філії** цікаво пройшла зустріч з майстрами колодязних справ, які й розповіли членам клубу «Джерельце» про історію криниць та криницю «Миколаївська». Для жителів с. **Радомка Семенівського району** бібліотекар провела розважально-музичну програму «Мій рідний край оспіваний піснями» до Дня працівників сільського господарства.

Літературна конференція «Ви в пам'яті моїй воскресли» до 70-річчя Срібнянської трагедії відбулась у **районній бібліотеці**. Під час традиційних зимових свят у бібліотеках **Срібнянської ЦБС** проводились вікторини, етнографічні ігри, вечори народознавства, українські гостини. В центральній бібліотеці відбулась виставка старовинних речей «Це вже дивина – завітала давнина» та вже традиційна виставка виробів майстринь-вишивальниць. В **Сокиринській та Калюжинській бібліотеках-філіях** відбулись літературні конференції за книгами В. Денисенка «Срібнянська трагедія» та Н. Кіндратець «Замальовки з натури». Екскурс в історію села «Давні назви вулиць розповідають» провела бібліотекар **Калюжинській бібліотеки-філії**. Бібліотекар **Дігтярівської бібліотеки-філії** провела конкурс малюнків «Я виріс тут – і тут живу» та краєзнавчу годину «Квітуй, розквітай, моє рідне село».

У **Сосницькій центральній бібліотеці** протягом року відбувались такі заходи: вечір родинної творчості «Родинний дивограй», історико-краєзнавча

година «Залюблений у землю Сіверську», фольклорне свято «Щедрий вечір, добрий вечір, добрим людям на здоров'я» за участю фольклорного колективу «Криниця». За ініціативи **Сосницької ЦБ** серед **бібліотек-філій ЦБС** протягом року тривав творчий проект «Улюблені куточки мого села». Зібрані матеріали краєзнавчих знахідок були презентовані під час святкування Всеукраїнського дня бібліотек, кращі матеріали оформлені в тематичні альбоми.

Краєзнавча діяльність бібліотек – один з пріоритетних напрямів діяльності **Щорської ЦБС**. Протягом 2013 року серед бібліотек ЦБС був проведений конкурс краєзнавчих матеріалів з історії села, започатковано серію друкованих матеріалів «Зникаючі хутори», на сайті створено нову краєзнавчу сторінку «Люби і знай мій рідний край».

Робота з соціально незахищеними верствами населення

Існування бібліотек, які відповідають сучасним вимогам, і увага до соціально незахищених верств населення – це ознака цивілізованого суспільства. Дуже часто це люди творчі, які прагнуть уваги, хочуть бути почутими. Головне для них – спілкування, і саме цю можливість можуть надати бібліотеки. Також бібліотеки допомагають подолати їм інформаційну замкнутість, сприяють їх реабілітації та інтеграції до громадянського суспільства.

У 2013 році **Городнянська центральна бібліотека** у партнерстві з працівниками територіального центру соціального обслуговування організували клуб «Золоте покоління», який об'єднав людей похилого віку. У клубі відбулись вечір української пісні «На гостинах у народної пісні», бібліотечний сміхограй «Гумористичні фантазії». Центральна бібліотека із задоволенням надає приміщення читальної зали територіальному центру для проведення засідань «Сад. Город».

Бібліотеки **Варвинської ЦБС** намагаються забезпечити сприятливі умови для широкого залучення людей з обмеженими можливостями до

мистецької та творчої діяльності. Протягом 2013 року організувалися творчі виставки робіт майстрів та проводилися майстер-класи з вишивання, бісероплетіння, в'язання. Разом з працівниками територіального центру управління праці та соціального захисту населення працюють за програмою «Університет третього віку».

До Дня людей похилого віку **Адамівською бібліотекою-філією Носівської ЦБС** спільно з працівниками соціальних служб у віддаленому с. Ведмедівка було організовано захід «А вже літа на зиму повернули», на який були запрошені найстаріші жителі села, про кожного була підготовлена розповідь. Бібліотекарем **Селищанської сільської бібліотеки-філії**, спільно з ветеранською організацією проведено посвяту в пенсіонери «Пенсія – це лише рання осінь».

Бібліотечні посиденьки «Літа на зиму повернули» для людей похилого віку разом з територіальним центром провели бібліотекар **Коропської ЦБС**.

Годину пам'яті «Україна пам'ятає» провела завідувача **Заїздською бібліотекою-філією Прилуцької ЦБС** для мешканців стаціонарного відділення районного територіального центру по обслуговуванню одиноких громадян похилого віку. Під час заходу очевидці згадували роки голодомору, зачитували свідчення очевидців з книги «Очевидці голодомору свідчать».

У **Чернігівській міській центральній бібліотеці ім. М. Коцюбинського** в 2013 році відкрився соціально-освітній клуб «Університет 60 плюс», для людей літнього віку, який запроваджено за підтримки місцевої влади. Разом з партнерами проекту – управлінням праці та соціального захисту Новозаводської ради в місті Чернігів, Чернігівським державним технологічним університетом, Чернігівським національним педагогічним університетом ім. Т. Г. Шевченка, громадською організацією «Спілка жінок міста Чернігова» на базі центральної бібліотеки було відкрито три факультети: комунікацій та інформаційних технологій, філологічний і правовий. Протягом року співпрацювали з Українським товариством глухих,

психолого-реабілітаційним центром «Надія», обслуговували мешканців геріатричного пансіонату.

Чернігівська центральна бібліотека для дітей ім. О. Довженка Чернігівської МЦБС організувала виставку творчих робіт учнів загальноосвітньої спеціальної школи для дітей з вадами слуху. Під час сімейного свята «Книга і здорове харчування» був проведений конкурс вегетаріанських шарлоток, переможці були нагороджені подарунками від спонсорів Чернігівського благодійного фонду «Палітра» та міського центру соціальних служб для дітей та молоді.

Організаційно-методична робота

Методична робота — це мистецтво керувати організаційними та технологічними процесами бібліотеки, що базується в першу чергу на вивченні та аналізі діяльності структурних підрозділів — їх статистичних показників, планів, звітів — методом перевірки. Професійне консультування та сприяння підвищенню кваліфікації бібліотечних кадрів є однією з основних функцій методичної роботи.

У **Бахмацькій ЦБ** поповнювались полички «Методичного куточка» методичними виданнями: «Перерва для бібліотекарів», «Справи бібліотечні», тематичні папки: «Про нас на шпальтах газет», «Світлини розповідають», «Краєзнавча анкета».

У **Борзнянській центральній бібліотеці** проводилось індивідуальне стажування новопризначених працівників та заняття в бібліокласі «Освоєння професії». Запроваджено районний конкурс «Краща бібліотека року», відбулося виїзне семінарське навчання бібліотекарів на базі Комарівської бібліотеки-філії. До Міжнародного жіночого дня серед бібліотекарів ЦБС пройшов Перший районний конкурс «Бібліо-Леді XXI століття».

Серед бібліотекарів **Бобровицької ЦБС** був проведений конкурс «Бібліотекар року». З метою активізації виставкової діяльності в бібліотеках

району проведений конкурс «Родзинка книжкової виставки», конкурс розкрив творчі здібності і новий стиль у виставковій роботі бібліотек.

У **Варвинській центральній бібліотеці** систематично проводились засідання професійного клубу «Досвід. Проблеми. Пошук». Темами засідань були: «Творчість – основа професіоналізму», «Складові успішної діяльності публічних бібліотек», «Стиль та імідж сучасної бібліотеки», «Бібліотека – територія творчості». Для бібліотекарів проводились практикуми «Комп'ютерна допомогу бібліотекарю», «Робота з картотеками в бібліотеці», майстер-клас «Новий погляд на традиційну форму», творчі лабораторії «Стиль та імідж сучасної бібліотеки», «Ігрові та дискусійні форми роботи з дітьми», для працівників центральних бібліотек проводились щомісячні заняття «Фактори успіху». Бібліотекарями було проведено дослідження «Моніторинг читацької активності» (РДБ), міні-дослідження «Книга і комп'ютер: суперники чи союзники» (ЦБ, 3 с/б-ф), моніторингова діяльність протягом року «Бібліотека очима користувачів», «Місце книги у світі захоплені дитини», «Тему пропонує читач», «Чи задовольняє вас фонд бібліотеки?», «Втрачений читач».

Городнянська ЦБС як методичний центр для бібліотек-філій протягом року провела низку цікавих семінарів: «Краєзнавча робота: здобутки та перспективи», «Методика інноваційних бібліотечних заходів з користувачами-дітьми. Теорія і практика. Сучасні підходи», «Краєзнавча робота: здобутки й перспективи», Дні завідувачів сільськими бібліотеками-філіями: «Час відвертої розмови», День професійного спілкування.

В **Ічнянській центральній бібліотеці** проводились методичні дні: «Бібліотекар – бібліотекарю: поділимося досвідом», «У головній ролі – бібліотекар».

Для бібліотекарів **Коропської ЦБС** проводились семінарські заняття «Діяльність бібліотек району у збереженні культурної спадщини краю», «Робота бібліотек у формуванні здорового способу життя, розвиток духовності та моралі, прогнозування бібліотечної діяльності на 2014 рік».

У **Корюківській ЦБ** під час семінарських практикумів висвітлювались актуальні питання, бібліотекарі обмінювались досвідом, проходили години професійного досвіду – «Палітра професійної майстерності», «Презентація кращої бібліотечної виставки, присвяченої 70-річчю визволення Корюківщини та Чернігівщини від фашистських загарбників».

На базі **Менської центральної бібліотеки** працює «Школа бібліотекаря-початківця».

Ефективною комплексною формою підвищення компетентності у бібліотекарів **Носівській ЦБС** є семінарські заняття та практикуми: «Зв'язки з громадськістю – як елемент бібліотечної політики», «Шляхи і методи удосконалення бібліотечного обслуговування соціально незахищених категорій населення», «Ефективне використання інформаційного потенціалу бібліотек», «Готуємось та проводимо масовий захід»; заняття Школи професійної майстерності: «Сімейне виховання та дозвілля – пріоритетні напрямки діяльності бібліотек», «Бібліотечне обслуговування громадян з особливими потребами: проблеми та шляхи їх вирішення», «Інформування населення з питань правової інформації». Проведені майстер-клас «Інформаційна зона в бібліотеці».

У **Н.-Сіверській ЦБ** проходили заняття школи бібліотекаря-початківця: консультації «Тематичні теки – допомога бібліотекарю в задоволенні запитів користувачів», «Книжкова виставка – одна з форм популяризації книги», «ДБА бібліотеки», «Робота з фондом в сільській бібліотеці», «Бібліотека – центр дозвілля та спілкування», «Вчимося бути бібліотекарями. Етика бібліотечного працівника».

В червні 2013 року на базі **Прилуцьких МЦБ** та **ЦБС** відбулося проблемно-цільове навчання директорів ЦБС «Я пропоную свій досвід: складові успішної діяльності та розвитку».

З метою поглиблення професійних знань для бібліотечних працівників проводились стажування: «Секрети бібліографії», «Краєзнавча бібліографія: сучасний стан та перспективи розвитку», «Віртуальна подорож по

бібліотеках Прилуцької РЦБС» (**Прилуцька ЦБС**). Для новопризначених працівників проведені практикуми, навчання та консультації за темами: «Довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів», «Складання бібліографічних посібників», «Організація та ведення каталогів», «Як зробити бібліотеку успішною», «Ведення облікових документів сільської бібліотеки-філії», «Складання річного звіту та плану роботи». Проводились цікаві семінари: «Сільська бібліотека в житті молодого покоління», «Бібліотека – острів фантазії і творчості: обмін досвідом роботи бібліотек». Серед сільських бібліотек-філій **Прилуцької ЦБС** було проведено конкурс «Творчий пошук: грані видавничої діяльності», перемогу отримав бібліографічний покажчик «Сухополова: сторінки історії й сучасності» сільської бібліотеки-філії.

У **Прилуцькій міській центральній бібліотеці ім. Л. Забашти** діє творча лабораторія для бібліотекарів. Протягом року були розглянуті такі теми: «Диференційований підхід в обслуговуванні різних груп користувачів»; «Інноваційні методи забезпечення роботи з дітьми»; «Інформаційні технології: методи роботи»; «ДБА бібліотеки»; «Стратегічні напрями планування роботи бібліотеки на 2014 рік».

Для бібліотекарів **Семенівської ЦБС** плідно та цікаво пройшов круглий стіл «А що у вас?», де кожен бібліотекар поділився цікавим досвідом роботи, корисним був також практикум «Виконуємо довідку», майстер-клас з проведення масових заходів, бібліотекарі центральної бібліотеки представили літературно-музичну композицію «Мій рідний край у піснях та віршах». Постійно поповнюються тематичні полиці: «На допомогу бібліотечним працівникам», «Використай у роботі».

У **Щорській ЦБ** для бібліотекарів відбулась творча лабораторія «Краєзнавча робота бібліотек в ході реалізації проекту «Вивчай рідний край граючи», бібліоінформіна «Калейдоскоп нових ідей». В пошуку інновацій бібліотекарі ознайомились з роботою Хотуницької, Петрівської, Ст. Руднянської, Смяцької бібліотек-філій, відвідавши їх. Бібліографи **Щорської**

ЦБС брали участь у Міжрегіональному навчальному семінарі-естафеті «Бібліотеки як складова електронного діалогу громади і влади», що проходив на базі ОУНБ ім. В. Г. Короленка.

Стабільною і ефективною формою методичної допомоги залишаються виїзди до бібліотек, під час яких виявляється стан бібліотечного обслуговування населення, відбувається спілкування з спеціалістами, надається консультативна, методична і практична допомога. Так, протягом 2013 року працівники Бахмацької ЦБ здійснили 10 виїздів, Бобровицької ЦБ – 40, Борзнянської ЦБ – 44, Городнянської ЦБ – 33, Варвинської ЦБ – 45, Коропської ЦБ – 24, Корюківської ЦБ – 10, Менської ЦБ – 38, Н.-Сіверської ЦБ – 45, Прилуцької ЦБ – 91, Семенівської ЦБ – 18 виїздів.

Більшість населення звикла до стереотипу, що бібліотека – це заклад, де видають книги. Проте час не стоїть на місці й змушує змінюватись, трансформувати свої основні функції, перш за все, з урахуванням інформаційних запитів та інтересів користувачів. Сьогодні вже важко уявити собі бібліотеку без пошуку і впровадження нових форм обслуговування, новітніх комунікаційних технологій, що забезпечують доступ до світових інформаційних ресурсів. Публічна бібліотека сьогодні – це культурний центр, що забезпечує інформаційні потреби користувачів, надає можливість міжособистісного спілкування практично всім жителям зони обслуговування, організує їхнє культурне дозвілля. Вона повинна враховувати інтереси людей, поступово стаючи необхідною складовою інфраструктури регіону. Бібліотека не може існувати, якщо в ній не зацікавлене населення і якщо воно не готове її підтримати.

Сучасні зміни в бібліотеках ставлять нові вимоги й до їхніх працівників. Сьогодні недостатньо володіти сталими професійними знаннями та вміннями, необхідно постійно професійно удосконалюватися та навчатися протягом життя. Головне – працювати творчо, відкрито, по-новому. Бібліотекар – головна сила усіх змін, і почати перетворення він повинен із себе, бажання змінити свою бібліотеку на краще, а потім запалити цією

творчою іскрою всіх навколо: владу, спонсорів, читачів бібліотеки та місцеву громаду.